

tananyagként használhatják, a lelkeszi pályán lévők pedig olyan segédkönyvnek, amely által újraértékelhetik eddigi munkájukat, és a gyakorlati tanácsokat követve meg is újulhatnak munkavégzésükben. Haszonnal forgathatják a könyvet azok a gyülekezeti munkatársak is, akik az Anyaszentegyház hű munkásaiként most még jobb rálátást nyerhetnek a lelkeszi tevékenységek sokrétűségére, és még inkább megérthetik, hogy a gyülekezet vezetése nem egyszemélyes küszködés, hanem összehangolt csapatmunkával lesz eredményes.

A fejezetekben foglaltak felölelik a gyülekezetépítés minden területét. Az egyes részterületeken elmélyülni vágyókat az segíti, hogy a tanulmányok végén fellelhető nemcsak a felhasznált, hanem a témával foglalkozó ajánlott irodalom is. Nagyszerű ötlet volt, hogy a tanulmányok végére „a közös gondolkodást és a téma megértését segítő kérdések” kerültek. Csak remélni merjük, hogy egy-egy gyülekezetben éppen a téma és a jól irányzott kérdések kapcsán lesz majd alkalom a fej-

lődés és a növekedés lehetőségeinek megvitatására.

Ajánlom tehát tisztelettel a könyvet nemcsak elolvasásra, hanem elmélyült tanulmányozásra is. Nemcsak az evangélikus, hanem az erdélyi keresztyén egyházakra is érvényes gondokkal és kérdésekkel foglalkozik. Minden egyházban időről időre szükség van a kompetenciák felülvizsgálatára, a lelkeszi kar szellemilelki megújulására, a megfelelő gyülekezetépítési stratégiák kidolgozására. A könyv ezekben próbál segíteni: a személyes tapasztalatok és megtett utak azt sugallják, hogy kerülnek megfelelő emberek a gyülekezet- és közösségépítés áldásos munkájához, és ők megfelelő feltételeket tudnak teremteni ahhoz, hogy majd „a növekedést Isten adja”. Valójában, gyakorlati teológiai kézikönyvet kaptunk ajándékba. Fordítsuk gyülekezeti közösségeink és egyházunk hasznára!

Koppándi Botond,
unitárius teológiai tanár

Kustár Zoltán: *A héber Ószövetség szövege*

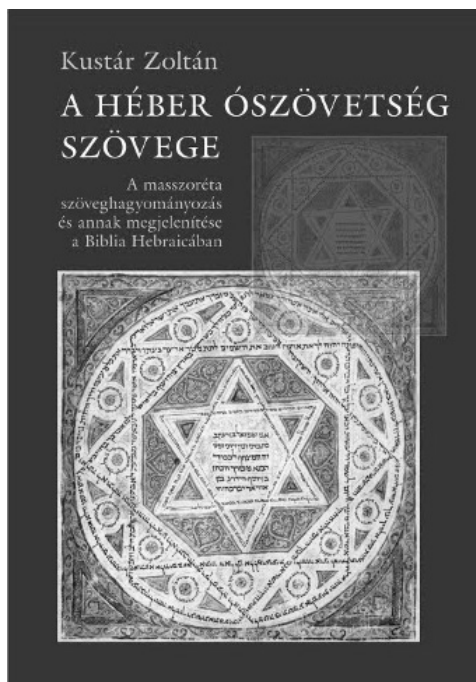
Magyar Bibliatársulat, a Magyarországi Református Egyház Kálvin János
Kiadója, Budapest 2010, 460 old. ISBN 978 963 558 140 5

A szerző már könyve előszavában jelzi, hogy ilyen jellegű munka még nem látott napvilágot magyar nyelven. Fontosnak tartotta, hogy a már elavult idegen nyelvű munkák mellett egy új, sokkal inkább gyakorlati alkalmazásra szánt könyv jelenjen meg magyar nyelven. A könyv tehát főként gyakorlati szempontokra tekint. Az olvasó, lelkipásztor, keletkutató, irodalmár vagy akár a héber nyelvet szerető ember belekóstolhat általa az ókori és középkori zsidó szöveg-hagyományozás, valamint a tibériási masszóra azon jellegzetességeibe, amelyek megjelennek a héber Ószövetség

modern kritikai kiadásában, a Biblia Hebraicában is.

A szerző már korábban is foglalkozott a héber Ószövetség szövegével, ugyanis 2000-ben jelentetett meg *A héber Ószövetség szövege* (Kézikönyv a Biblia Hebraica Stuttgartensiához. Debrecen 2000, 187 old.) című egyetemi jegyzetet, amelyet most kiegészített és pontosított.

A könyv hét fejezetben tárgyalja a masszoréta szöveg-hagyományozás azon jellegzetességeit, amelyekkel a mai kritikai Ószövetség-kiadásokban találkozunk. Egy-egy jellegzetességhez pedig érdekes történeti bevezetőt is fűz. Rész-

letesen írja le az írástudók, a masszoréták tevékenységét és az általuk alkalmazott írásjeleket. A héber nyelvtankönyvek is foglalkoznak ezekkel a kérdésekkel, viszont inkább csak az ismertetés szintjén, tehát magyarázatok nélkül és nem részletekbe menően. Ezért a könyv különösen hasznos eszköz a héber nyelvet tanuló és az Ószövetség szövegével folytonosan foglalkozó teológiai hallgatók számára, és természetesen mindazoknak is, akik kiegészíteni kívánják az Ószövetség héber szövegéről eddig szerzett ismereteiket.

Kristály László-Zsolt
II. éves teológiai hallgató

Recensio

Studia Theologica Debrecinensis.

III. évf., 2010/2. szám, 160 old., ISSN 2060-3096

A *Studia Theologica Debrecinensis* 2010/2 száma teológiai mérlegkésztést kíván végezni. Ezt a szándékot két jól megkülönböztethető síkon valósítja meg. Az első teológiai reflexiókat, újragondolásokat közöl Pákozdy László Márton születésének 100. évfordulója alkalmából, illetve a megeléknült Kálvin-kutatást illetően. A második síkon a 20 éves határhoz elért rendszerváltozás emlékezetét igyekszik megragadni: hogyan emlékeznek svájci és magyarországi teológusaink a változás előtti és utáni időkre? A két sík közötti teret pedig két tanulmány tölti ki.

A *Tanulmányok* cím alatt Kustár Zoltán (Debrecen) a következő írást közli: *Pákozdy László Márton hermeneutikai elvei és azok gyakorlati megoldása az Úr szenvedő Szolgájáról szóló monográfiáiban.* Ószövetség-

gi hermeneutikai álláspontját már 1942-ben tisztázta, és hangsúlyozta, hogy a bibliai szövegek kifejtése nem követheti mindenben az irodalmi szövegek értelmezésének módját. A cikk szerzője ismerteti Pákozdy hermeneutikai elveit, majd azt igyekszik követni, hogy ezeket miként érvényesítette az említett prófétai szövegek magyarázatánál.

Ferencz Árpád (Debrecen): *Élet az úrvesztett erők vonzásterében* című dolgozata azt kutatja, hogy a hitleri Németország államgépezete milyen hatással volt Barth, illetve Pákozdy életfelfogására, és párhuzamokat, illetve megegyezősegeket emel ki kettejük vonatkozásában. Hogyan lehet megtalálni az „emberi embereket”, amikor a maguknál nagyobb tekintélyt nem ismerő hatalmak jutnak uralomra?